

ГУЦАН О.М., к.е.н., доц., НТУ «ХП»

КОСМІН О.Ю., магістрант, НТУ «ХП»

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ ДИСБАЛАНСУ ЗУСИЛЬ ТА ВИНАГОРОД ДЛЯ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНИХ СИСТЕМ МОТИВАЦІЇ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Мотивація працівників фінансової сфери нерозривно пов'язана з соціально-психологічним кліматом в колективі. Для працівників зазначеної сфери характерні високі психологічні навантаження, які виражаються в підвищенні тривожності, емоційній виснаженості, проблемою зі сном. Тому, керівництво фінансових установ повинно приділяти увагу створенню умов робочого середовища, що надають змогу досягти балансу між інтенсивністю праці та рівнем стресу в колективі. Це обґрунтовується тим, що робота в дружньому та згуртованому колективі якісно впливає на задоволеність працею та збільшує продуктивність праці працівників.

Застосування моделі дисбалансу зусиль і винагороди ERI (Effort-Reward-Imbalance), яка була запропонована Й. Сієґрістом [15; 16] дозволяє наглядно пояснити поведінку працівника, щодо справедливості і співвідношення зусиль працівника та його винагороди. Вона показує, що дисбаланс між зусиллями робітника і винагородою від роботи порушує взаємність обміну і призводить до негативних наслідків для фізичного і психологічного здоров'я працівника. У трудовій угоді роботодавець надає працівнику кілька базових видів винагород, працівник, зі свого боку, обмінює свою працю на винагороду, отриману від роботодавця. Важливо зазначити, що у трудових угодах можуть і не вказуватися детально зусилля і нагороди, водночас існують певні очікування рівності обміну у обох суб'єктів.

Необхідно зазначити, що в процесі обміну може виникнути

невідповідність очікувань – тобто порушення принципу взаємності. Працівник може знижувати зусилля, якщо вважає, що винагорода менша від затрачених зусиль. Якщо ж винагорода вища, то він може переглянути робочі взаємини, своє сприйняття умов обміну та оцінити умови угоди так, аби звести до рівності зусилля і винагороди.

Модель ERI складається з трьох компонентів: зусилля, винагорода і «надмірна мотивація». Зусилля оцінюються за такими параметрами, як обмеження в часі на виконання роботи, високий ступінь відповідальності, розумове чи фізичне навантаження, загальне зростання вимог до виконання функціональних обов'язків. Винагорода враховує оплату праці, визнання на роботі, перспективи кар'єрного зростання і гарантії зайнятості та безпеки. «Надмірна мотивація», у відповідності до моделі - це внутрішня мотивація, що спонукає людину брати більше зобов'язань, ніж вимагається для виконання функціональних обов'язків [3].

На рисунку 1 представлений графічний опис моделі дисбалансу зусиль і винагороди. Згідно опису моделі ERI, може існувати два типи дисбалансу між зусиллями і винагородою: високий рівень зусиль - низький рівень винагороди; низький рівень зусиль - високий рівень винагороди.

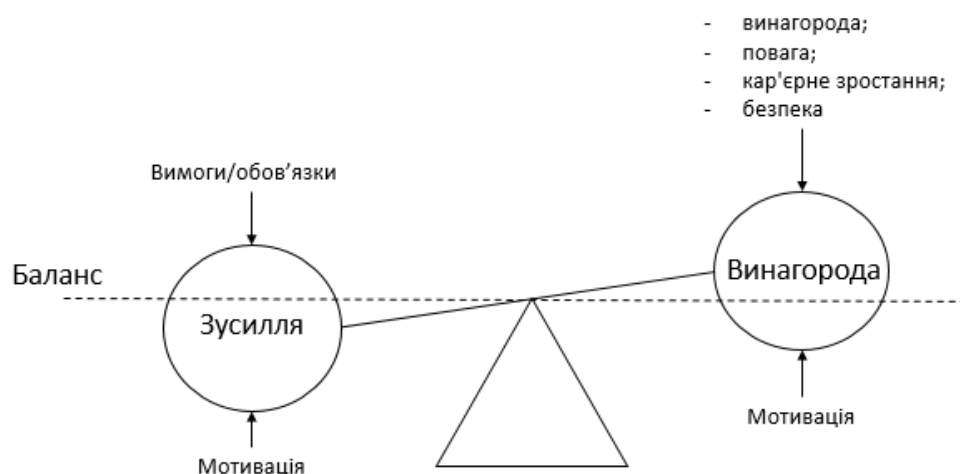

Рисунок 1 – Графічний опис моделі дисбалансу зусиль і винагороди

Дисбаланс між великими зусиллями і низькою нагородою збільшує стрес працівника. Такий вид дисбалансу притаманний для певних умов, коли у працівника немає альтернативного вибору на ринку праці. Особливо обмежений вибір спостерігається у кризових умовах, коли різко знижується попит на робочу силу. У таких умовах працівники готові укладати нерівні угоди з роботодавцем заради збереження робочого місця. Також працівники приймають не вигідні для себе умови високих витрат і низької оплати праці в умовах, коли вони прагнуть підвищити свої шанси в кар'єрному і професійному зростанні або набуття певного досвіду. Подібні «невигідні» трудові контракти здебільшого можуть спостерігатися на ранньому етапі кар'єри. У результаті виникає дисбаланс між зусиллями і винагородою, працівник перебуває у стресовому стані, що негативно відображається на його психофізіологічному та виробничому стані.

Також, з рис.1 спостерігаємо іншу ситуацію, коли дисбаланс між низькими зусиллями і високою нагородою на пряму впливає на продуктивність праці працівника. Особливо, це притаманно, як раз фінансовим установам, де заробітна плата вважається однією із найбільших на ринку праці в Україні. Але розмір не завжди відповідає результатам праці та низькі вимоги і низький рівень контролю роботи призводять до пасивності працівника. Тому так і важливо це враховувати та розробляти та впроваджувати систему мотивації та оцінку ефективності кожного працівника на своєму робочому місці для змоги нівелювати дисбаланс та забезпечення максимальної віддачі.

У зв'язку з активним використанням фінансових інструментів суспільством, роль фінансових установ в нашому повсякденному житті неплинне зростає, а це означає, що вимоги до працівників цієї сфери і надалі зростатимуть. Найбільш перспективним інструментом регулювання балансу зусиль і винагороди в таких умовах є поліпшення показників винагороди: оплати праці, визнання заслуг, гарантія працевлаштування,

перспективи кар'єрного зростання. Модель ERI може використовуватися для визначення рівня збалансованості очікувань працівника і роботодавця в межах трудової угоди для забезпечення доброго здоров'я і благополуччя людини на робочому місці.

Список літератури:

1. **Siegrist J.** Adverse health effects of high effort/low-reward conditions. *Journal of Occupational Psychology*. 1996. Vol. 1. P. 27—41.
2. **Siegrist J.** A theoretical model in the context of economic globalization. *Work Stress and Health in a Globalized Economy. The Model of Effort-Reward Imbalance*. Cham, Switzerland : Springer International Publishing AG, 2016.
3. **Федоренко А.В.** Умови робочого середовища і дисбаланс зусиль-винагороди працівників фінансових установ / А. В. Федоренко // *Вісник Університету банківської справи*. - 2021. - № 1. - С. 58–65. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2021_1_10